

FORDYPNINGSTEKST

Ritualmordanklagen

Anklager om at jødene begår rituelle drap på kristne, har lange røtter i europeisk historie. Bakgrunnen for anklagene er at den jødiske minoriteten er blitt oppfattet som en ondskapsfull gruppe, som hater den kristne befolkningen. Til tross for at beskyldningen har sitt opphav på 1100-tallet, har den dukket opp i ulike varianter helt frem til vår egen tid. Den viser derfor tydelig antisemittismens *kontinuitet*.

Ritualmordanklagen har kommet i forskjellige utgaver. Mest kjent er den såkalte blodsanklagen: påstander om at jødene myrder kristne, særlig barn, for å bruke blodet deres til rituelle formål. Beskyldningene er rene fantasiprodukter, som ikke har røtter i virkeligheten. Likevel har slike anklager ledet til voldshandlinger, dødsdommer og henrettelser, og dukket opp på ny helt frem til vår egen tid.

Ritualmordanklager mot ikke-jøder

Ritualmordanklager har historisk sett ikke bare blitt rettet mot jøder. Faktisk har den kristne befolkningen i Europa selv blitt rammet av slike beskyldninger, på et tidspunkt da den selv var en sårbar minoritet. I år 177 ble kristne i Lyon i det sørøstlige Frankrike forfulgt og henrettet med utgangspunkt i anklager om kannibalisme og ritualdrap. Gjennom middelalderen og tidlig moderne tid ble enkelte kristne avvikere – kjettere – også rammet av slike beskyldninger.

Påstander om rituelle drap på barn dukket også opp under hekseforfølgelsene på 1500- og 1600-tallet. Dette viser at demoniseringen av jødene i middelalderen var en del av en større sammenheng, der også andre grupper som ble betraktet som motstandere av kirken og den kristne lære, ble angrepet. En viktig årsak til den økende fiendtligheten overfor jødene i høy- og senmiddelalderen var at politikken overfor avvikere og minoritetsgrupper ble strammet til.

Middelalder og reformasjon

I tidlig middelalder er det ikke dokumentert noen tilfeller av ritualmordanklager rettet mot jøder. I det 12. århundret dukket derimot slike beskyldninger opp. Det tidligste kjente tilfellet i perioden stammer fra Norwich i England midt på 1100-tallet. Her ble det påstått at jødene hadde kjøpt en kristen gutt før påsketider og torturert og myrdet ham for å håne Kristus. I de påfølgende tiårene ble lignende anklager rettet mot jødene i flere andre områder: i Gloucester i England i 1168, i Blois i Frankrike i 1171 og i Saragossa i Spania i 1182. På 1200-tallet spredte det seg også påstander om at jødene brukte blodet fra kristne barn i sine påskeritualer. Ritualmordanklagene ble også kombinert med konspirasjonsfortellinger. I forbindelse med ritualmordbeskyldningen i Norwich ble det hevdet at de lokale jødenes ugjerninger var blitt planlagt av rabbinere under et hemmelig møte i Narbonne i Frankrike.

Gjennom høy- og senmiddelalderen og under reformasjonen utløste ritualmordbeskyldninger ved flere tilfeller voldelige overgrep mot jøder i Vest- og Sentral-Europa. I 1171 henrettet for eksempel myndighetene i Blois i Frankrike 31 jøder etter anklager om ritualmord. I 1235 ble 34 jøder i Fulda drept på grunnlag av lignende beskyldninger. Anklagene ble ofte avvist av de sentrale kirkelige myndighetene, men dette forhindret ikke lokale geistlige og verdslige makthavere i å gjennomføre nye rettssaker og henrettelser.

Fra 1500-tallet ble det holdt færre ritualmordrettssaker i Vest- og Sentral-Europa, selv om

forestillingene levde videre i folkekulturen. I enkelte land, for eksempel Polen og Litauen, ble derimot ritualmordanklagen spredt i betydelig utstrekning fra 1500-tallet til 1700-tallet. Ved enkelte tilfeller ble de anklagede i områdene dømt til døden og henrettet.

Ritualmordanklagen og den moderne antisemittismen

Ritualmordanklagen blir ofte knyttet til en førmoderne, kristen fiendtlighet mot jødene. Men selv om forestillingene har et religiøst grunnlag, har de også blitt videreført i nyere tid.

I 1840 ble jødene i Damaskus anklaget for å ha myrdet en munk og tjeneren hans, for deretter å benytte blodet hans i ritualer. Åtte jøder ble arrestert og utsatt for grov tortur. To av de arresterte døde under avhørene. Ritualmordanklagene spredte seg deretter til en rekke andre byer i regionen, og saken vakte etter hvert stor internasjonal oppmerksomhet. Til slutt ble de anklagede sluppet fri etter internasjonalt press. Saken førte også til en mobilisering mot anklagene i en rekke jødiske samfunn verden over.

Ritualmordanklagen dukket også opp innenfor rammen av den moderne antisemittismen på slutten av 1800-tallet og i nazistenes propaganda mellom 1933 og 1945. I boken *Der Talmudjude* fra 1871 påsto for eksempel den katolske antisemitten August Rohling at jødene utførte slike grusomheter. Mot slutten av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet forekom ritualmordbeskyldninger i Østerrike-Ungarn, Tyskland, Bulgaria, Serbia, Romania og i det russiske imperiet. Under nazismen bidro blant annet det antisemittiske hatskriftet *Der Stürmer* til å videreføre anklagen. 1. mai 1934 viet tidsskriftet et helt nummer til temaet.

Rett etter andre verdenskrig bidro anklager om ritualmord til å piske frem voldelige overgrep mot Holocaust-overlevende i Polen, blant annet i byen Kielce i 1946. I de senere årene har anklagen særlig dukket opp i islamistisk propaganda. I 2003 medvirket for eksempel den islamistiske organisasjonen Hizbollah i å produsere en TV-serie med sterkt antisemittisk innhold. En av episodene inneholder en scene som viser et påstått jødisk ritualmord.

OPPGAVER

- Når ble ritualmordanklagen første gang rettet mot den jødiske befolkningen i middelalderen?
- Hvilke andre grupper er blitt rammet av slike anklager?
- Hvilke konsekvenser har ritualmordanklagen fått gjennom historien?
- Hvordan har ritualmordanklagen kommet til uttrykk i moderne tid? Hva kan den fortelle oss om antisemittismens kontinuitet?